

פסח גינזבורג – שני מכתבים
(כריסטיאניה, 1917; לונדון, 1918)

שי גינזבורג ותמר ס' הס

אנו מפרסמים כאן שני מכתבים שכתב המשורר, הסופר, המתרגם, העורך והמוציא לאור פסח גינזבורג אל אחיו יקותיאל ושמעון גינצבורג. המכתבים הללו מאפשרים מפגש בלתי אמצעי עם חייו הרחנניים והחומריים של סופר עברי צעיר בראשית המאה העשרים.

בחייו היה פסח גינזבורג דמות ידועה בחוגי הספרות העברית באוקראינה, ארצות־הברית, אנגליה וארץ־ישראל, אך הוא נשכח כמעט מיד עם מותו. גינזבורג מילא תפקיד מרכזי בחיי הספרות העברית בארץ ישראל, אך בראייה לאחור עיקר חשיבותו היה לא כמשורר, סופר ומחזאי מקורי, אלא כעורך ומתרגם. בתפקידיו אלה עיצב את העברית הספרותית והעיתונאית בת הזמן, ובתחום זה, כך נדמה לנו, תרומתו מכרעת ועולה בחשיבותה על תרומתם של עורכים ומתרגמים זכורים יותר. אכן העברית הארץ ישראלית, שהוא היה אחד ממעצביה העיקריים, היא הבסיס לעברית בת ימינו. גינזבורג נמנה עם מי שבפעילותם גיבשו את הבמה הספרותית העברית בארץ ישראל ואת הלשון העברית, שבמסגרתן יכלו אנשי הספרות בני הזמן – ועד זמננו שלנו – לפעול, לכתוב ולפרסם. דא עקא, דווקא תרומה זו ממעטים להעריכה, והיא נדחקת לשוליים מפני העיסוק ביוצרים מרכזיים יותר לכאורה. קורות חייו של גינזבורג לא היו ידועים ברבים עוד לפני פטירתו, ובדברים הבאים אנו מבקשים לתקן כמה מן הטעויות בערכים הביוגרפיים הקיימים.

פסח בנימין גינזבורג נולד בכפר ליפניקי, פלך ווהלין (היום במחוז ז'יטומיר באוקראינה), בכ"ב בניסן תרנ"ד (28 באפריל 1894), יום לאחר הפסח (בכמה מסמכים נכתב תאריך לידתו ב'20 באפריל, כלומר בערב פסח). אביו אריה הלל היה משכיל ציוני, ואמו ביילה בת אברהם פרידמן הייתה בת למשפחה אמידה ומסורתית. בכפר היו שלוש משפחות יהודיות, גינצבורג, פרידמן ושכטמן, והן היו קשורות ביניהן

בקשרי משפחה. רבים מבני דורו של פסח בכפר היו מסורים לתרבות העברית: אָחיו הגדולים ממנו המשורר והחוקר שמעון גינזבורג (1890–1944) והמתמטיקאי יקותיאל גינזבורג (1889–1957), אחותו הצעירה חיה גינזבורג־פרידמן (1900–1985), בני דודיו המשוררת מלכה שכטמן (שנודעה יותר בשם העט שלה בת־חמה) (1898–1979), הצייר והמאייר מנואיל שכטמן (1900–1941) ועוד.

גינזבורג התחנך בחדר המתוקן שייסד אביו בליפניקי בשנת 1898 – ושהיה מהחדרים הראשונים מסוג זה – וסיים את לימודיו בו בגיל 13 או 14. החדר המתוקן, שלא כמו החדר המסורתי, הדגיש את הוראת העברית – עברית בעברית – כהקדמה וכבסיס ליתר המקצועות. עם אביהם וביניהם דיברו האחים והאחות עברית, ועם אמם – יידיש. כבר מילדותו למד גינזבורג רוסית, אוקראינית, גרמנית ואולי אף צרפתית. עבור האחים גינזבורג כלל לימוד השפות תרגום שירה מן השפות השונות לעברית, ועל פיו שפטו זה את זה על ידיעותיהם הלשוניות. בהיותו בן 14 החל גינזבורג ללמד ילדים עברית. תחילה עזר לאביו בחדר המתוקן, ואחר נדד בין כפרים וערים בסביבה בחיפוש אחר תלמידים. כבר מצעירותם ביקשו האחים גינזבורג לרכוש להם שם כמשוררים עבריים: הם פרסמו דברי ספרות בעברית, יידיש ורוסית, הוציאו עיתונים עבור חבריהם, והשתתפו בעריכתם של כתבי עת שונים.

את שירו הראשון, 'היער', פרסם גינזבורג בשנת 1909 בכתב העת לילדים 'הפרחים', שיצא בלוגנסק בעריכתו של ישראל בנימין לבנר, והוא הוסיף לפרסם בכתב עת זה בשנים שלאחר מכן. בשנת 1912–1913 הוא אף שימש כעוזרו של לבנר בעריכת 'הפרחים'. בתקופה זו, שבה היה עיקר עיסוקו בהוראה ובכתיבה לילדים, עוצבה העברית שלו: שפה בהירה וקולחת, הנשענת על אוצר מילים מקראי או מילים מחודשות, ובעלת תחביר פשוט ומובן, הקרוב לתחביר האנגלי (אף שעדיין לא הכיר לשון זו). כך מתקרבת העברית שלו לעברית בת זמננו, ונדמית עדכנית יותר מאשר העברית של רבים מבכירי הסופרים והמשוררים העבריים באותה העת. את שיריו, סיפוריו ותרגומיו פרסם בשמו (את שם משפחתו כתב בדרך כלל בזי"ן, ולא בצד"י כאביו ואחיו) ובשמות עט שונים, ביניהם ג' פסח, פ' בנימין, פ' פרידמן, ב(נימין) פרידמן, פ' בן־הלל, פ' גור־אריה, ליפניקר וליפניקאי. בשנת 1911 יצא לאור שירו הראשון למבוגרים, 'בנכר', ב'השֶׁלֶח'. בשנת 1913 נסע גינזבורג לארצות הברית בעקבות אחיו שמעון ויקותיאל, שהגיעו לשם שנה קודם לכן.

בניו יורק חבר גינזבורג לחוגי אנשי הספר העבריים. יחד עם שמעון עבד בלשכה לחינוך יהודי (Bureau of Jewish Education) בניו יורק, במחלקת ספרי הלימוד, בהנהלתו של צבי שרפשטיין. נוסף על כך לימד עברית, הרצה על ספרות עברית, ופרסם שירים בעברית וביידיש. הוא התקבל ללימודי הנדסה ב'קופר יוניון' אך לא

התמיד בהם. כשהכריזה ארצות הברית מלחמה על גרמניה, החליט גינזבורג להתחמק מן הגיוס. הוא עזב את ארצות הברית באופן לא חוקי, ובאוגוסט 1917 הגיע לנורווגיה, שנותרה ניטרלית, והתיישב בכריסטיאניה (כיום אוסלו). את המכתב הראשון המובא כאן כתב זמן קצר לאחר בואו לשם. במהלך שהייתו בנורווגיה רכש גינזבורג את הלשונות הסקנדינוויות והחל מתרגם מהן לעברית – הוא היה הראשון שתרגם לעברית ישירות מנורווגית, שוודית ודנית. בין היתר פרסם מיצירותיהם של קנוט המסון, הנריק איבסן, ינס פטר יעקבסן ואחרים. ביוני 1918 עזב גינזבורג את כריסטיאניה ויצא לכפר הולדתו, כדי לעזור להוריו ולאחותו שנתרו שם. באותה עת התחוללה באוקראינה מלחמת האזרחים בין האדומים (כוחות הממשלה הבולשוויקית) ללבנים (קואליציה רופפת של קבוצות שהתנגדו לבולשוויקים, ושנתמכה בידי בריטניה, צרפת, ארצות הברית ויפן). בדרכו נתפס גינזבורג בידי הלבנים ונאסר, ולאחר מספר שבועות במחנה שבויים נשלח לאנגליה. על מסעו והרפתקאותיו בניסיונו להגיע לאוקראינה מספר המכתב השני הנדפס כאן, שנכתב בלונדון בדצמבר 1918.

עם הגיעו לאנגליה מצא גינזבורג מיד את דרכו אל החוגים הספרותיים היהודיים שם. בשנת 1919 חודשה בלונדון הופעתו של השבועון העברי 'העולם', העיתון הרשמי של ההסתדרות הציונית העולמית, וגינזבורג התמנה לעורך המדור הספרותי שלו. באותה שנה פרסם כספרון את סיפורו 'רגינה אשכנזי'. בלונדון גם פגש את מי שהייתה לרעייתו, אנה טפפר, בת להורים שהיגרו מגליציה. בני המשפחה היו פעילים בחוגים סוציאליסטיים וקומוניסטיים באנגליה. בשנת 1922 היגרו פסח, אנה (ששינתה שמה לחנה) והוריה לארץ ישראל.

בבואו לתל אביב היה גינזבורג אחד המשוררים העבריים הצעירים המבטיחים, ובמהרה הצליח לגייס מימון להוצאת כתב עת מפואר (במונחים של אותם הימים) לענייני תרבות: 'החיים'. אולם אף שכתב העת נחשב לחשוב שבפרסומים הספרותיים בני הזמן, הוא לא האריך ימים, ונסגר לאחר שנים עשר גיליונות בלבד. שוב ושוב ניסה גינזבורג לבסס עצמו כעורך ראשי של כתב עת, להוציא כתב עת משל עצמו או לייסד הוצאת ספרים עצמאית, אך לאחר התחלה מקרטעת אלה נסגרו ונעלמו. כך בשנת 1928 הוא ייסד את 'הספרייה הקטנה', ובמסגרתה פרסם סיפורים קצרים מתורגמים ומקוריים (כגון 'ריפ ואן ווינקל' לווינגטון אירווינג או 'מעשה הרב והאורח' לשיי עגנון), אך נאלץ לסגור אותה לאחר ארבעים ואחת חוברות. בשנת 1930 ניסה שנית להוציא עיתון, הפעם יומון, 'הזמן', והוא שרד כחודשיים. בשנת 1932 התמנה לעורך את המגזין 'כלנוע', כתב העת המצויר הראשון בארץ ישראל, וערך אותו כשישה חודשים. לאחר שפרש איתמר בן אביי מעריכת 'דאר היום', קיבלה לידיה את העיתון קבוצת עיתונאים ובראשם גינזבורג ושלמה פרלמן, וגינזבורג ערך

את העיתון בירושלים משנת 1933 ועד שנסגר בשנת 1936. בתוקף תפקידו זה היה לעיתונאי הראשון שהועמד לדין על הפרת הוראות הצנזורה בארץ ישראל, ויצא זכאי מסיבות טכניות. לאחר שנסגר 'דאר היום' הקים גינזבורג יומון בשם 'חדשות אחרונות', ששרד כשמונה חודשים. את עיקר פרנסתו מצא כעורך בעיתונים של אחרים: ב'בוסתנאי', בעריכתו של משה סמילנסקי (שאליו חש קרוב, מן הסתם בשל הרקע הביוגרפי הדומה שלהם), ובמיוחד כעורך הלילה של 'הארץ'. את עבודתו ב'הארץ' החל תחת משה גליקסון, ולאחר פסק זמן בראשית שנות השלושים חזר לשם. בלילות היה עורך את העיתון, ובימים היה יושב באחד מבתי הקפה בתל אביב ועובד בעריכה ובתרגום.

לאורך השנים הוסיף גינזבורג לפרסם שירים, סיפורים ומחזות בכתבי עת שונים, והוציא לאור ספר שירה אחד, 'קרית החול' (תרפ"ה), ושני ספרוני פרוזה, 'אדמומית' (תרפ"ח) ו'סיפור ארצישראלי' (תש"ה). אך עם עלייתם של המשוררים המודרניסטים בשירה העברית במחצית השנייה של שנות העשרים של המאה העשרים נדחק לשולי במת הספרות העברית. לעומת זאת המוניטין שלו כמתרגם ועורך נותר כשהיה. נוסף על תרגומו מן הספרות הסקנדינווית הוא תרגם עשרות ספרים מיידש, רוסית ובעיקר מאנגלית, מיצירותיהם של פרל בק, ג'ון גלסוורת'י, תורנטון ויילדר, רבינדרנת טאגור, אירווינג סטון, וינסטון צ'רצ'יל, רודיארד קיפלינג ועוד. לצד תרגומו הוא זכור בעיקר בזכות האנתולוגיה שערך, 'שירת העמל', אחת האסופות הראשונות של 'שירה פרולטרית' והמקיפה מכולן, שיצאה לאור סמוך לפטירתו. גינזבורג נפטר בתל אביב, בן 54, מדלקת תוספתן, בח' בשבט תש"ז (29 בינואר 1947).

המכתבים שאנו מפרסמים כאן מתוך ארכיונו של גינזבורג, מלבד מה שהם מלמדים על כותבם, הם בעינינו עדות חיה מייצגת להתהוותה ולאופקיה של התרבות העברית בתקופה זו ולמרכזיותה בחייהם של היחידים שחוללו את ספרותה בתקופה זו. קולו החיוני של גינזבורג הצעיר במכתבים אלו מזמן מפגש עם דמות שאין כמוה בסיפורת הבדיונית בת הזמן. המכתבים מספרים סיפור מעשה של טלטלה והפתעות שהיינו יכולים לדמיין שניתן למצאו בכתבי יוסף חיים ברנר או אהרן ראובני, אולם סיפור הכליאה באנייה היה לובש אצלם פנים אחרות לגמרי, ועוסק בייסורים הקשים שהסב לנוסעים. לדוגמה בסיפורו של ברנר 'עצבים' מתואר מצב דומה:

מי שלא ראה את האשה שלי עם עיניה הזולגות, שהן היו בעוכריה, עם ה'ז'יקט' שלה הלבנבן על גופה הקלוש, עם שפתיה־חררים, שמתחתיהן השחירה גומה מחוסר־שנים, עם שערותיה הבודדות, שיצאו מבעד לשביסה אגב התרשלות; מי שלא ראה אותה שוכבת שכיבת שונרא חולה על צרורותיה, ומסביבה ילדיה

הפעוטים, הרעבים, הצמאים, המרוטשים, שבגדיהם רבי-הצבעים לא הוסרו מעליהם זה הרבה שבועות, לא ראה מחזה מעורר-רחמים מעולם.¹

ואילו גינזבורג השבוי בספינה שנאסר עליה לעגון בכריסטיאניה, ממיר את הפתוס והייסורים בהומור עצמי ובאירוניה של שמחת ההרפתקה, ושל מעין נועזות שאי אפשר לדמיין אצל דמויות שכונן המודרניזם העברי, מאורי ניסן גנסין ועד עגנון. היזמה, החוצפה (ההתחזות לאחיו המתמטיקאי!) שמחת החיים והידידותיות הקורנת מאישיותו של גינזבורג זרות לחלוטין לדמויות האופייניות לסיפורת הבדיונית של תקופה זו, סיפורת הספק, הדיכאון והחרדה הקיומית. סיפורת זו עוסקת בניסיונות ובשאלות אם ניתן לספר סיפור, איך אפשר לייצג חיים מודרניים בעברית, ומה ראוי לספר, לצד בחינת היכולת הכושלת של דמויות הגברים הצעירים לחיות, ואילו המכתב אפשר לגינזבורג לגלות את תשוקתו לחיים, ושליטתו המושלמת בעברית על רבדיה מייצרת סיפר קולח להפליא. לשונו וסגנונו המגובשים של גינזבורג חריגים בנוף ספרותי שבעקבות יוצרים מודרניסטים דומיננטיים כגנסין וברנר עסק בשיבור תבניות. דמותו הכותבת היא כמעט תשליל של דמות הצעיר העברי בספרות תקופתו, ומאירה את הדיוקן הכללי שבנה דור של סופרים, ממרדכי זאב פאיירברג עד מיכה יוסף ברדיצ'בסקי, כבחירה פואטית, תרבותית ואידאולוגית ברורה.

פרסומם של שני מכתבים אלו הוא שלב ראשון בכינוס כתביו הנשכחים של גינזבורג ובבחינה מקיפה של תרומתו כיוצר ובעיקר כמתרגם ועורך לספרות העברית ולתרבות העברית החדשה.²

האיות, הפיסוק וההדגשות בטקסטים הם על פי המקור. ההערות בסוגריים מרובעים הן של המביאים לדפוס. מעבר העמודים מצוין בתו ו בגוף הטקסט, ומספר העמוד מצוין בצד אותה שורה.

1 י"ח. ברנר, 'עצבים' בתוך: כתבים, כרך ב, תל-אביב תשל"ח, עמ' 1243.

2 נגה אוסטר סייעה בהבאת המכתבים לדפוס. תודה לאריאל גינזבורג על הרשות לפרסם את המכתבים.

במכתב זה

שמונה עמודים

קריסטיאניה, 15 אוגוסט 1917

יקירי!

הייתי כותב לכם עד עתה באנגלית, כדי שייגיעו מכתבי לידיכם בהקדם זמן (המבקרים, כידוע, אינם ממהרים לקרוא עברית). ואולם הרגשתי כל אותה העת, שידי כמו אסורות, ובשום אופן לא יכלתי להביע באנגלית כל מה שהייתי מרגיש; והחלטתי עתה, לאחר שכבר שלחתי לכם מכתבים אחדים באנגלית – בודאי כבר קבלתום – לכתב בשפתי וכלבבי.

כידוע לכם ממכתבי הקודמים, היינו אסורים באניה 'אוסקר השני' במשך שבוע שלם, כי לא הרשתה נורווגיה לקהל כ"כ רב של 'רוסים' לבוא ולרשת את ארצה. מה שהרגשנו והגיננו כלנו – כל ששת המאות – במשך אותו שבוע; השמועות והגזמואות שהיו עוברות מפה לפה בנוגע ל'מה שיעשו בנו', להיכן שישלחונו, וכו' וכו', אי אפשר לשער למי שלא היה באותו מעמד. ואולם סוף סוף הגיעה הידיעה המשמחת, שרוסיה שבה ופתחה את גבולה לפני בניה הגולים, ואז הרשו לחלק קטן מאתנו לרדת לקריסטיאניה. התוכלו לשער את השמחה הגדולה שתקפתנו כשדרכה רגלנו על היבשה? על היבשה, – אחרי שמדדנו את מכסה האניה העליון, האמצעי והתחתון אלף פעמים ופעם? הן היינו יודעים כבר כל זווית וזווית שבאניה כעשר אצבעותינו, ועד מות נמאסו עלינו! ומדי ערב וערב, בשעה הששית בדיוק, במשך כל השבוע, היו מתחילים להתאסף המוני האזרחים ובעלי הבתים הנורווגיים לראות ברוסים האסורים (כי כל העתונים היו מכתבים ומציירים אותנו ועורכים אינטרוויואים [ראיונות] עמנו), וזו רעה חולה, שלא היו צוחקים ולא לועגים לנו, אלא עומדים ומניעים בראשם ונדים, נדים לנו! ככה היו עומדים, עד היות להם המחזה לזרא, ושבנו והלכו לבתיהם. ויסלחו נא לי הנורווגים טובי-הלב אם לא אהבתים אותם ביותר השעות.

מכיון שבאתי לתוך העיר התחילה סדרה של פוליציה. אין הפוליציה [משטרה] מרשה לזרים לשהות כאן יותר מימים אחדים, אלא אם כן יש להם 'עסקים חשובים' בעיר. הלכתי מיד לאוניברסיטה המקומית לבקש פרופסורים למתימתיקה – והילדים אינם! חדשי החופש הם. ויעצה לי בתולה זקנה אחת לפנות אל מר אַספּוֹרְן אַסְקֶן, סופר האוניברסיטה. פניתי אליו, והנה הוא אחד מאלה, שמכבדים תלמידי חכמים, והוא

גופו שמע הרבה ע"ד הפרופסור סמית,¹ אלא נרדם הוא, שלעפריג [גם שם משפחה 3 וגם במשמעות 'לסחוב' או 'לגרוור'] בלע"ו, ורצה שאחכה עד בוא הפרופיסורים – בספטמבר! – מכפריהם. אז ורזתי בו כיד הדיפלומאטיה הטובה עלי ואימתי עליו בזה, שהמדע – science – בלע"ז – המתימתי, יסוג אחור ר"ל עשר מעלות, אם לא תנתן לי האפשרות לעבוד במקצוע, המחקר המתימתי, בספריותיה של קריסטיאניה. וראה זה פלא – מר איסקסן הארוך – ארוך הוא! – הקיץ והפשיל את שרווליו (ממש), וכתב לי מיד אגרת נאה אל ראש הפוליצייה: 'היות, ששליח האוניברסיטה קולומביה, הוא מר גינזבורג, וכו' וכו', והפרופיסור סמית [כך!] – שולחו – הוא אחד מגדולי העולם המתימתי, והמכתבים מכתביו, כתובים וחתומים בעצם ידו' – בקיצור, השאלה האחת ששאלוני במשטרה היתה: כמה זמן רוצה כ' [כבודו] לשהות כאן? ולבשתי גאות ועניתי: עד שיכלו מחקרי בתולדות המתימטיקה, ורשמו בנפרות: indefinitely [כך!], ז.א. שאשהה כאן כמה שארצה. איז דאך גוט.

לאחר שנפניתי מדינה של משטרה, התחלתי לבקש לי חדר פרטי, כי המחיר היותר זול באכסניה היותר זולה הוא 3.50–4 כתרם ליום. ועד היום | עוד לא מצאתי 4 לי חדר. הנורווגיים יראים מאוד את הזרים, ולמרות מה שהמחירים גם בעד חדרים פרטיים גבוהים למדי (40–50 כתרם לחדש בעד חדר לא גדול), פטרוני בכל מקום בואי באמתלאות שונות: כבר השכרנו, איש אחר שוכר את החדר. ואחרים אינם מתביישים ואומרים: בן-חו"ל? לא! נשאר אפוא רק מוצא אחד: לבקש חדר אצל יהודים – יש כאן כשש מאות יהודים בלא ע"ר [עין הרע]. והריני מכתת רגלי ובא לבתים יהודיים שונים – אחד מהם עורך כאן עלון יהודי – נורווגי (ירחון בן שמונה עמודים), אברך טוב ונאה, ולו אשה יפה ושחרחרת, בת-ישראל סקאנדינאוויית (הסקאנדינאוויית העיקריות הן לבנות-השער או צהובות), שני רב אורתודוכסי, ששאלני מיד לציציותי, שלישי – סוחר, וכולם 'מבקשים' חדר יחד אתי. עד שאמצא, הריני דר באכסניה, משלם 31/2 כתר ליום ועובד על הירחונים המתימטיקאיים יקרי המציאות.

מודעה זו שתמצאו מדבקה

(*)

כאן נדפסה היום – ותדפס

עוד שתי פעמים – בעתון

היותר גדול של קריסטיאניה – 'Aftenposten' ותכנה: הוראות שעה בשפה הרוסית,

1 פרופסור דייוויד יוג'ין סמית, מתמטיקאי בעל שם עולמי, היה מורהו של יקותיאל באוניברסיטת קולומביה (ספרם המשותף על תולדות המתמטיקה בארצות הברית לפני 1900 הופיע בשנת 1934). יקותיאל לימד בישיבה קולג' (לימים אוניברסיטת ישיבה). גינזבורג מצא באוניברסיטת אוסלו מתמטיקאי שהעניק לו מכתב למשטרה המקומית, וכך התאפשרה שהייתו שם עד שייסיים את מחקריו המתמטיים בספרייה המקומית – כלומר ללא הגבלת זמן.

5 שנדרשת כאן הרבה. והרשיתי לי הוצאה זו – 6.50 כתר בעד ג' פעמים – לאחר שקבלתי חמשים כתר בעד מאמרי 'על אמריקה' שנתקבל לאותו עתון.² הימים הקרובים יודיעו אם תבאנה לי אותן המודעות איזה פרי ישוה להן.

לע"ע [לעת עתה] אני משתדל להכיר את 'הגדולים' שבכאן. הראשון והיותר מענין שבהם, הוא הפרופיסור סייפל, מורה לשפות השמיות ומתרגם (בשעה זו) את כתבי הקודש הנורווגית המודרנית. הוא אדם כבן ששים, מהיר וזריז ושובב בתהלכותיו – והנערות אהבוהו. קבלני – בנאות דשא שלו – בסבר פנים יפות מאד והיה מטייל אתי ארוכות וקצרות, ומתיעץ אתי ע"ד תרגומו... – והייתי מפלל באותה שעה: הלואי והיתה נפשך, שמעון, אז תחת נפשי, כי אז אתה נהנית ואני לא חסרתי. אולם קבלתי שכרי בעוה"ז [בעולם הזה] בדמות סעודת-ערב פרופיסורית בחברת אשתו (שניהם ממהרים לדבר אנגלית), שאז היינו מסיחים בעניני העולם הזה, והייתי שואל את הזקנה מדי פעם, כיצד היא מכינה מרקחת א, וכיצד את האחרת. ובזקני ופאותי נשבעתי: שיחה זו היתה הרבה יותר מענינת מן הראשונה, למרות מה שבראשונה הציעו לפני הפרופיסור איזה חדושים משלו בפירוש מקומות סתומים שבתנ"ך (ואני הצעתי לו, שבהיות שיש לי אה בניו-יורק ספיציאליסט במקצוע התנ"כי וכו', לכן יכתוב נא את כל חדושי על הנייר, ואשלחם אליך, ואקבל תשובתך, ואמסרנה לו...)

6 שני לו הוא ד"ר סמית, תיאולוגיון, ושמש כ"ב שנה במאדאגאסקאר בתור מיסיונר – ואעפ"כ אדם מענין הוא. אותו ראיתי רק פעם (פגשתיו במקרה בכפרו של פרופ. סייפל) והזמינני לבוא אל ביתו בקריסטיאניה. לע"ע עדיין לא היתה לי שהות לכך. שלישי, הוא ראש בית הספר הברלינאי (שמו לא אדע) שהתודעתי אליו לשם פרנסה – הצעתי לו להורות רוסית בבית-ספרו לונרנגלסים הנורווגיים. הוא הבטיחני לעיין בדבר, ועדיין הוא מעיין. זה שני ימים שהייתי אצלו ועדיין אינני יודע, אם יש לו צורך במורה שני (מורה אחד לרוסית כבר יש לו, ואולם, כפי שאמר לי הוא בעצמו, ידיו מלאות עבודה).

7 יתר האנשים שהכרתי כאן הם מ'דגי הרקק' כפי שאמרתי קודם, היותר מענינים שב'גדולים' המקומיים עדיין לא שבו מנאות דשאם וישובו בראשית ספטמבר. אל אחד מהם, פרופיסור (למתמטיקה) שטרקמר, יעצני מר איסאקסן הארוך לפנות, שהוא יכול לעשות הרבה למעני. וחוששני רק, ששיג למעני אותו שטרמר הוראות שעה בכלכולות [calculus], ר"ל. ויהיה הדבר יפה, אם אצטרך להתיחד וללמוד חשבונות לעת זקנתי! – נקוה נא שהדברים לא יבואו לידי כך.

2 המאמר 'על אמריקה' נדפס בעיתון הנורווגי המרכזי 'אפטנפוסטן' (Aftenposten). גינזבורג פרסם בעיתון זה גם שתי מודעות להוראת שיעורים פרטיים ברוסית.

ועתה – מעט על סדר יומי. הנני קם בשמונה, תשע, עשר ואחת-עשרה והריני יורד לבייקאָפּה (מין 'טשיינאַיא' רוסיית [בית תה]), ששם מגישים לי קומקום של תה, או קהוה או שוקולאדה עם שתים או שלש חתיכות 'סמֶר־בֶּרֶד', לחם משוח בחמאה, ועל כל חתיכה זנב־דג, או קוטליטה קטנה, או – פרוסת גבינה שוויצית – כחפצו של הקונה. (להזמין לחם וחמאה בלי אותה הוספה אין נוהגים כאן). כל זה עולה קרוב לכתר, ומשביע. לסעודה שניה, יש ימים שאני נכנס לריסטוראן ומזמין ארוחה | שלמה – 8 מרק, בשר ולקנוח סעודה – ועולה כשנים וחצי הכתר ויש ימים שאני שונה בה את הסעודה הראשונה. והסעודה השלישית דומה תמיד לראשונה במעלתה, ואולם כמובן, יש חלופין במיני ה'סמֶר־בֶּרֶד'. מלבד אלה אני קונה לפעמים תכופות מיני דמומיות ודובדבנים שעולים בזול גדול, 10–20 אָרֶע (בכתר יש מאה אָרֶע), ובולעם 'כדובדבנים בטרם קיץ'.

מצאתי לי כאן סטודנט־למדיצינה אחד, שאני מורהו אנגלית ולומד מפיו נורווגית. ואני עושה חיל בלמודי. כבר הנני קונה הכל בנורווגית. קורא את העתונים המקומיים ומשיג את כל החדשות, ומוצא את דרכי לכל מקום ג"כ בנורווגית. כמובן, רבים הם הנורווגים הסובלים מתגרת פי, ואולם הם ג'נטלמנים מאין כמותם, ולא היתה עוד אף פעם, שאשאל אדם ברחוב לאיזו כתובת ושלא יובילני לשם בכבודו ובעצמו. ג'נטלמניותם עוברת כל גבול ואיני יכול עוד לעמד בה. אונטער די הענד קיין מען ביי זיי אויסגעהן! רוב טובה הם משפיעים עליך, ואין אתה יכול לקבלה. הם ישרים ועקשנים כעצים, ולפיכך אין בהם די ענין. ואולם די למכתב זה. ידי עיפה – כתבתי מכתבים אחדים (אחד הביתה). היו שלום, יקירי, וכתבו מיד לאוהבכם ומנשקכם פסח.

(17 אוגוסט, גמרת)

לונדון, 31 בדצמבר, 1918

יקירי,

הנני משתמש בהזדמנות זו שבאה לידי בהתודעי למר ווייסמן, מלח יהודי, הנוסע לארצות הברית בעוד איזו ימים – לספר לכם את פרשת מסעותי מנורווגיה לרוסיה ומרוסיה לאנגליה וכמו כן לשלח לכם תמונות אלו הרצופות בזה [1].

ביום 14 יוני עזבתי את קריסטיאניה [אוסלו] ולאחר נסיעה של יותר משבוע בערך במסילת הברזל ובאוניה באתי לווארדו [Vardø], הנמל היותר צפונית [כך!] שבנורווגיה. שם התחלנו אני ועוד שלושה מהגרים – אחד יהודי ושניים לאִטישים [לטבים בהגייה רוסיית], מחכים לספינה שתשאנו לארכאנגלסק [Arkhangelsk] או למורמאנסק [Murmansk]. איזו שבועות קודם הטביעו הגרמנים אנית־פוסטה רוסיית אצל אותם החופים (אנו ראינו אותה האניה או שבריה דרך נסיעתי אח"כ) וע"י כך פסקה תנועת האוניות בין נורווגיה ורוסיה. חכו בכל יום שתתחדש, ואולם תקוותנו לא באה. לנסע בחזרה לקריסטיאניה לא חפצנו והחלטנו איפוא לעבור את רצועת־הים המפרדת בינינו ובין רוסיה בסירת קיטור. נמצא מלח פינאי שלקח על עצמו להעבירנו בסירתו וביום 28 יוני יצאנו למזל מנורווגיה בהחלט. הנסיעה הייתה קשה ומסוכנת ואעפ"י כ הגענו כעבור 26 שעות אל הנמל הקטנה [כך] ווייד־גובא [Vayda Guba], בצפון רוסיה. כאן הורידנו בעל הסירה ויצא לצייד־דגים ואנחנו מצאנו לנו מנוח בבית גדול בנוי בטעם הרוסי ובו דר סוכן של חברת הפוטר־ביטלים [הצרבנים] המוסקבאית, שונא ישראל ונאמן בלבו לצַאר שתמונתו עדיין תלויה לו על הכתל. הוא הבטיחנו שבודאי תעבור שם בקרוב אניה מפטשנגה [Pechenga] הסמוכה ושתקחנו למורמאנסק.

2 | התחלנו לחכות... והלילות לילות־צפון והשמש זורחת שם בלילה כביום, ואדם אין מלבד דיגים פינאים פורשי מכמרות ע"פ הים ו'ראש־הפוסטה' כביכול. הסוכן שלנו – יזכר לטוב – עשה כל מה שהיה באפשרותו להנעים את חיינו אולם מיום ליום ומשעה לשעה נתברר לנו שטבענו עד צואר בטיט, פירוש רש"י: 'צֶאֱסֵרִי־אֵלִי' [רוסית: נתקענו] – אין אוניות עומדות כלל באותה נמל אעפ"י שראינו אחדות עוברות באופק. אולם מה עשה הקב"ה? הביא לנו את מנהלה של חברת הפאטרעביטעלים בסירת קיטור שלו ונתבשרנו שבעוד יום – ביום השני ליולי, נסע אתו לאלקסנדרובסק [כיום: Zaporizhia] שמשם אניה מהלכת בכל יום למורמאנסק.

שוב נסיעה של שעות מרובות. באנו לאלקסנדרובסק ונתבשרנו בשורה חדשה: בסיבת הקטטה שנפלה בין הממשלה המרכזית בפטרוגראד ובין ה'סאוויעט' [המועצה]

המורמאנסקי שהתחיל נוטה לצדם של צבאות האנגלים (משום שלא יכול היה להיפטר מהם בנקל). פסק חבור מסה"ב [מסילת הברזל] – ומחר – ביום 4 יולי – המסע האחרון יוצא לפטרוגראד [כיום סנט פטרסבורג]. לשמחתנו היתה אניה נכונה לנו באלקסנדרובסק באותו היום ובאנו למורמאנסק בבוקר יום הרביעי ליולי, באופן שהיה עלינו לחכות עוד שעות אחדות למסע.

הנמל המורמאנסקי היתה מלאה אניות צבא אנגליות, צרפתיות ואמריקניות ובאוויר היה עומד ריח של אבק שרפה – ושמחנו שכ"כ הצלחנו ובאנו בזמן הנכון.

- 3 אותו יום – 4 יולי – עדיין היה ה'סאוויעט' המורמאנסקי מושל בכיפה ויפה היה לראות את בית-העם הקטן ופקידיה'מועצה' היושבים בתוכו, בחורים רוסיים בעלי בלוריות וכתנות פסים עם קוטאסי"ם והמלה 'טאָווארישטש' [חבר, товарищ] מצלצלת בכל פנה – שלא במובן המגוחך שמשדלים זרים לתת לה. ארבעתנו נתקבלנו כ'אימיגראנטים פוליטיים' וניתנו לנו מאת המועצה תעודות-מסע וכרטיסים למוסקבה – כרטיסי המחלקה השנית, חנם ומצב רוחנו היה מרומם מאד. התבוננו אל הסדרים בעיר – והנה אי אפשר למי שאינו עובד להשיג אף ארוחה. אולם בהיותנו 'אימיגראנטים פוליטיים' ניתן לנו מזון מספיק למשך חמישה ימים – שק שלם, אף זה שלא בכסף. ישבנו במסה"ב – במחלקה השלישית – משום שהמחלקה השנית נכבשה ע"י החברים שניתנו להם כרטיסי מחלקה ג' והתחלנו לנסע. לנסע? לא, לזחל. בכל תחנה היה המסע עומד שעות מרובות לפעמים יום שלם. לאחר שלשה ימים ביום 7 יולי באנו לתחנה קעמי (Кемь Кемь) שבמסלה המורמאנסקית. עמוד! מה היא? הסכיתו ושמעו והשתוממו: באותו השבוע נכנעה המועצה המורמאנסקית לפני פקידות הממשלות המאוחדות ומדינת מורמאנסק ניתנה בידי צבאם שהתחיל לכבוש תחנה אחת אחרי-השנית. ואולם הגווארדיה האדומה שנשארה נאמנה לממשלה הרוסית המרכזית שבפטרוגראד ונסוגה אחר, שרפה את כל הגשרים אחריה וקלקלה את פסי המסילה בכל מקום – עד פטרוגראד. במסע היו מאות אנשים אחדות שמהרו לברוח על נפשם מפני חסי הזרים וואולם כלום לא יכלו לעשות. הדרך נסגרה בפניהם. הפקידים הרוסיים ובני-הברית מהרו להרגיע את כולם באומרם שיתקנו את המסלה בקרוב, משום שהצבא המאוחד ילך אף הוא קדימה לעבר פטרוגראד. אח"כ הבטיחו לנו שאניה תעבירנו לארכאנגלסק ומשם נוכל לבוא לפטרוגראד. כמובן לא היה בהבטחות אלו כל ממש. ארכאנגלסק עוד היתה בידי הבולשביקים או ומסלות-הרוסות אינן נבנות מחדש במשך יום אחד.

ובעלי-הברית שבאו לעזור לרוסיה לא אמרו די במה שנפטרו מן הגווארדיה האדומה. ע"פ רמז מצדם ערכה המאה השחורה [מיליציות אנטישמיות] שבמורמאנסק רשימה של אנשים 'מסוכנים' – והמאסרים התחילו. כל פקידי המועצות – הפועלים וכל

האינטלגנציה או החשודים באינטלגנציה נאסרו אחד אחרי השני, ובין יתר האנשים המסוכנים מצאו אף ארבעה אימיגראנטים בלתי ידועים שבאו מנורווגיה לעת כזאת – אין זאת שהם מרגלים או סוכנים בולשוויקאיים...

ביום 10 יולי היינו מכינים לנו ארוחת הערב על מדורה סמוכה למסענו שבו היינו 'דרים' וישנים שינה חטופה, והנה הודיעונו שבאו חיילים סרביים לעשות 'בקורת' למסע. אנחנו כבר התרגלנו לכך ברוסיה ארץ הפלאים, נתכנסנו כולנו למדור שבמסע ואפיצר סרבי עבר על תעודות כל הנוסעים. כשהגיע תורנו אורו עיניו ואמר: אדוני, אני אוסר אתכם... בקשנו מאת רשות | לגמור סעודת ערבית שלנו וקבלנוה יחד עם שומר לראשנו – חייל סרבי עם רובה ערוך שחכה עד גמר הסעודה והביאנו שוב אל המסע.

הובלנו לאן לא ידענו. כעבור שעות אחדות עמד מסענו. פשוט מדויק נעשה בחפצינו וכל כתיב־היד, המכתבים והתעודות שבאמתחתינו נלקחו אחר כבוד. אחד אחד נקראנו לפני מאייר־צרפתי (כל אומות העולם עשו יד אחת להלחם בנו). נחקרתי, ככל השאר, ואולם, כנהוג, ללא צורך. גורלנו נחרץ עוד לפני כן. כנסו את ארבעתנו לתוך רכבת־משלוח אדומה (על כתליה היה כתוב: לשמונה סוסים), ונדודינו התחילו. – בדרך המובילה בחזרה למורמאנסק. מתחנה לתחנה עברנו. בכל תחנה חדשה קוינו לשחרור, ואולם תחת השחרור נוספו עלינו אסירים חדשים מיום ליום – מטובי בניה של רוסיה יחד עם גנבים ושוודים... לסוף היינו כארבעים איש ברכבת־אחת. חיילים אנגלים או סרביים מלוים אותנו – וכאן עמדה לי האנגלית שידעתי להיטיב את מצב כולנו. שאין כ'טאָממי' (Tommy; כינוי לחייל אנגלי) לטוב־לב כשאתה יודע לדבר אליו ולהבינו. ואולם כל צרותינו היו כאפס מול יסורי נפשנו־אנו הארבעה. מה יעשה בנו? החשד, שאפשר שיחשדונו ברגול היה מקפיא את דמינו. שלא היה מחיר נפש אדם יקר ביותר בימים ההם שם. שנים מן הארבעה אף היו בולשביקים ולהם מכתב המלצה אל הממשלה הפטרוגראדית מאת החברים שבנורווגיה. מה יעשו בנו? היינו יושבים 18 × 60 רגעים ליום ומהרהרים.

שוב הגענו למורמאנסק. פשוטים חדשים. האסירים נתחלקו לקבוצות. מה יעשו בנו? יחסם של החיילים השומרים נעשה קשה ומאיים יותר ויותר – ואנו יושבים ומהרהרים...

ביום 20 יולי העבירונו מרכבת־הסוסים לאנית־משא רוסית, מסורה בידי מלחים אנגליים. המלחים סבבנו, סקרונו מכל עבר. נודע להם שאני מדבר אנגלית וכתרוני כדבורים לשאול 'על מה ולמה'. השיבותי בשאלה אף אני: על מה ולמה, והם הניעו בראשם, אחד אף קמץ אגרופיו (בולשביק עתידי, כנראה) ואולם נאסר עליהם להגיד להיכן מובילים אותנו.

בקרב נודע לנו הדבר. לעבוד עבודת־פרך הובלנו לפטשגה. ביום 20 יולי עלינו לחוף, שם העמידונו ארבעה ארבעה בשורה והבינונו באיזו מצב אנו נמצאים. 'כאן החוק האנגלי שורר, ומי שימרה'. נוהגו כשבויים ממש בחרפות וגדופים והכאות בקני־רובה לנחשלים עד שהובאנו לפני בית־עצים גדול – בנין בלתי־נגמר של הנזירים באותו מקום. הכריחונו להתפשט ערומים – לשם פחוש חדש, אולרים, עפרונים, נייר, כתפות נלקחו מאתנו, הכל כמנהג בתי־האסורים, אח"כ העלונו – כשמונים איש אל עלית־הגג, ללא שלחנות, ספסלים או מטות. זאת היתה דירתנו החדשה. אני הקטן נתכבדתי לשכב על הרצפה – בין שני בחורים כארזים – האחד גנב מפורסם והשני קוואק מן הפורעים ושם היינו 'נחים' מעמל היום שהתחיל תכף למחר. עבודת־פרך מה היא? חפירה באדמה, סתות בכלי מפץ, נשיאת לבנים וקורות לבנין וגומר. שבעה ימים נמניתי אף אני במחנה העובדים בפרך, במחלקה ב', שעבודתה הוקלה קצת ושבה נכנסו רוב הצעירים ובעלי הידים הענוגות... כעבור 7 השבוע התחלתי חש בגופי ודרשתי שיליכוני אל הרופא הצבאי. (הם היו נוהגים להוליך את החולים והמתאוננים מדי בוקר אל הרופא לבקורת). עמדתי לפניו, והנה בגדי־השרד כולם אומרים מורא ואולם עיניו בהירות וטובות וכבדתי ב'גוד מורנינג' אנגלי. שמע אנגלית והתענין – ושאל אותי איזו שאלות. אח"כ פנה אל הסרן־שנט של [יו]וני לשם ואמר: בחור זה נחויץ ל בתור תורגמן, שלחהו אלי מדי בוקר עם החולים. כך עליתי לגדולה. מחצית היום הראשונה הייתי לתורגמן ובשניה – עוד היה עלי לשאת לבנים. לאחר ימים אחדים עלה במחשבתו של הסרן־שנט האנגלי, שאני נחויץ גם לו בדבריו אל התושבים והאסירים הרוסיים וכך נפטרתי מן העבודה לגמרה. רכשתי לי את אמזנם של הפקידים הנמוכים והדוקטור ויום אחד נתנו לי יחד עם עוד כעשרים מטובי האסירים – חופש חצאי 'אָן פּאַרול' [on parole] ותהי לנו הרוחה. סדרנו לנו חיים קומונאליים ואולם כעבור שמונה ימים – ואנחנו אז כששה שבועות במאסר נשתחררו אחדים מן האסירים. שמותינו – של הארבעה – לא היו ברשימה – ואולם תקוה היתה לרשימה חדשה שתבוא בקרוב. פתאם הגיעה – ביום 16 אוגוסט פקודת הקומנדנט להעביר את גינזבורג וב. (היהודי השני שנסע יחד אתי) לאנית־הצבא העומדת בנמל. שם סגרו אותנו בתאים צרים, ארבע על אחת, למשך שבוע שלם. מדי יום הורשה לנו רק טיול לשלושים רגעים ו'מאכלנו ומשתנו' נתנים לנו ע"י המלח המזוין השומר על 8 דלת התא. שנינו ראינו איש את אחיו רק לרגעים חטופים ואולם פנינו העידו זל"ז [זה לזה] על המתרחש בנפשנו. היינו בטוחים כמעט ש'ירה נִיְרָה' ועל ספסלי הקשה הייתי בוכה בלילות, על שלא ידע איש את קבורתי. לסוף התאוששתי באמרי: אילו רצו להרגנו, הרי יכלו לעשות כך זה כבר, ואם הם מחזיקים בנו, סימן שיש עוד ערך לחיינו. הגיון! יבורך שמו, שהצילני מיאוש היותר נורא בחיי. כעבור השבוע, ביום 23 אוגוסט,

הֶעֱבַרְנוּ לַאֲנִיָּה אַחֶרֶת שֶׁהֵבִיאָתָנוּ שׁוֹב לְמוֹרְמָאֲנִסְקָה. שֵׁם הוֹשַׁבְנוּ שְׁנֵינוּ בְּאֵי־מַלְחָמָה אַחֶרֶת וַיִּצְאָנוּ לְדֶרֶךְ. לֵאמֹר? לֹא יָדַעְנוּ. וְהַמְלָחִים לֹא הִגִּידוּ. בְּשׁוֹם אֹפֶן לֹא יִכְלָנוּ לְשַׁעַר, שְׁלֵאֲנַגְלִיָּה מוֹבִילִים אוֹתָנוּ וְאוֹלָם כַּעֲבוּר יָמִים אַחֲדִים, שֶׁהָיוּ דְרוּשִׁים לְפִי חֲשׁוֹנָנוּ לְהַבְאֵתָנוּ לְנוֹרוּגִיָּה אוֹ לְאַרְכֵּאֲנִלְסְקָה וְהַחוּף לֹא נִרְאָה, הֵבִינוּנוּ לְסוּף. בְּיוֹם 4 סֶפְטֵמְבֵּר הִגְעָנוּ לְהוּלָל [Hull], עִיר־נִמְלֵ אֲנַגְלִיָּה. שֵׁם נִמְסְרָנוּ בְּיַד שְׁנֵי שׁוֹטְרִים צְבֵאִים, שֶׁאֲסָרוּ יָדֵינוּ לְיָדוֹ שֶׁל ב. בֶּסֶד־בְּרוֹזֶל. מֵה שֶׁהִרְגַּשְׁתִּי בְּאוֹתָהּ שֶׁעָה אֵי אֲפֶשֶׁר לִי לְתַאֵר. בְּצַהֲרֵי אוֹתוֹ יוֹם הוֹבֵאָנוּ לְלוֹדוֹנָה – אֵל הַבּוֹלְשֶׁת הַיְדוּעָה בְּעוֹלָם בְּשֵׁם 'סְקוּטְלַאֲנֵד יָאָרְד'. לִילָה אֶחָד לָנוּ שֵׁם וְלִמְחָר נִחְקָרָנוּ ע"י הָרֵאָשׁ. נוֹדַע לּוֹ שֶׁהִנְנִי צִיוֹנִי וְלֹא בּוֹלְשֶׁבִיק וְהָיוּ רֵאוּת בְּיַדִּי – מֵאֲמָרִים צִיוֹנִים שֶׁכְּתַבְתִּי בְּעֵתוֹנִים נוֹרוּגִים שֶׁנִּמְצְאוּ תַּחַת יָדִי – וְקִרָא לִי דְרוּר בְּתַנְאֵי שֶׁאֵהִיָּה 'גוֹד בֶּאֱי' [good boy] וְשֶׁלֹּא אֶתְעַרֵּב עִם שׁוֹנִים [כַּךְ בְּמִקּוּר]. מִפְּיו נוֹדַע לִי ג"כ שֶׁבִּפְשֶׁטְשֶׁנְּגָה הַלְשִׁין עַל שְׁנֵינוּ הַיְהוּדִים חֵייל סְרֵבִי שֶׁהֵינּוּ מִפִּיצִים | 9 אֶת הָאִי־יָאוֹת הַבּוֹלְשֶׁבִיּוֹת בֵּין הַחֵיִילִים וְלִפִּי־כַךְ סִבֵּר הַקּוֹמַנְדַאֲנֵט שֶׁנַּעֲשִׂינוּ מִסּוֹכְנִים לּוֹ יוֹתֵר מְדִי, וְנִצָּא שְׁבֵאֲנַגְלִיָּה יָדְעוּ מֵה לַעֲשׂוֹת בְּנוֹ... תְּבוּא עָלָיו בְּרַכָּה עַל אוֹתוֹ סְרֵבִי אֲנִישִׁשְׁמִי, שֶׁבִּגְלָלוֹ בֵּא קֶץ לְצִרוֹתֵי, אֵף עַל פִּי שֶׁהִרְחִיקְנִי שׁוֹב מֵאֲהוּבֵי נַפְשִׁי. וְמִי יוֹדַע, אִם אֲפֶשֶׁר הִיָּה בְּכֻלָּל לְבוֹא בְּחַיִּים לְאוֹקְרַאֲיָנָה בְּעַת כּוֹזָא. 'הָאֱלֹהִים הַגִּינְזוֹרְגִי' יוֹדַע בּוֹדָאֵי מֵה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה...

יִצְאָתִי לְחַפְשִׁי בְּעֶרֶב רֵאשׁ הַשָּׁנָה (5 סֶפְטֵמְבֵּר) וּבְאֵתִי מִיַּד לוֹוֵהֵי־טְשֶׁעֶפֶל [Whitechapel], שֶׁשֵׁם קוֹיֵתִי לְמִצְוָא אֶת יְהוּדֵי וְאֵף אֲמַנֵּם מִצְאָתִי אֶת בֵּיילִין וְפִינְסְקִי. וְעַל יָדָם אֶת גְּדוּלִינוּ, אַחַד־הָעַם וְסוֹקוּלוֹב וְגו'. וְאוֹלָם בְּכַךְ עוֹד לֹא נִגְמְרָה פְּרִשְׁתִּי מְאוֹרְעוֹתֵי. יוֹם אֶחָד אֲנִי מִקְבֵּל מִכְתָּב מֵאֵת הַמִּינִיסְטְרִיוֹן הַצְּבֵאִי הַזְּמַנְנָה לְעֲשׂוֹת אֶת חוֹבְתִי וְלְהַתִּיצֵב לְעִבּוֹד־הַצְּבֵאִי בְּיוֹם 14 אוֹקְטוֹבֵר בְּמִקּוּם, וְכו"ו. בְּאֵתִי עִם מִכְתָּב זֶה אֵל הַלְשָׁכָה הַצִּיוֹנִית וְאִמְרָתִי לָהֶם, שֶׁאֵין בְּדַעְתִּי כֻלָּל לְעִבּוֹד בְּצֵבֵא, אֲעַפ"י שֶׁהֵיִתִּי 'רוֹסִי' – מִשׁוֹם שֶׁעַל פִּי הַחוֹק הָעוֹלָמִי הָרִי אֵינְנִי עֵתָה בְּאֲנַגְלִיָּה, אֲלֵא בְּרוֹסִיָּה, שֶׁלֹּא בְּרִצּוֹנִי הוֹבֵאָתִי לְכֵאָן... הַלְשָׁכָה רִקְמְנְדָה [הַמְלִיצָה] לִי עוֹרֶךְ־דִּין וְהִלּוּ אֶת כָּל־סִפּוֹר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלִּי בְּמִכְתָּב וְשִׁלְחוּ אֵל מִינִיסְטְרִיוֹן־הַצְּבֵאִי. כַּעֲבוּר אֵיזוֹ יָמִים נִתְקַבְּלָה הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהַזְּמַנְנָה הוֹשִׁבָה אַחוֹר 'עַד שֶׁתִּבְרַר אֲמַתוֹת סִפּוּרוֹ שֶׁל הָאֲדוֹן גִּינְזוֹרְגִי בְּמַחְלֶקֶת הַבּוֹלְשֶׁת'. מֵאִז שׁוֹב לֹא שִׁמְעָתִי מֵהֶם דְּבַר – וּבֵינָן כַּךְ נִכְרַתָה בְּרִית הַשְּׁלוֹם הַזְּמַנְנִית. עֵתָה אֲמַרוּ, הָאֵין מוֹל לְגִינְזוֹרְגִים?

מִכְתָּב זֶה הֵיִתִּי רֹצֵה שֶׁתִּשְׁמְרוּ, מִשׁוֹם שֶׁהִמְאֹרְעוֹת – לְמִרוֹת מוֹרָאִים – אֲשַׁכְּחֵם מְלֵבֵי 10 מִעֵט מַעֵט וְהֵיִתִּי רֹצֵה שִׁיְהִיָּה זְכוֹר לָהֶם בְּכַתָּב. מִצְבֵּי הַכֶּסֶפִּי בִּשְׁעָה זֹאת אֵינּוּ מוֹזִהִיר כֻּלָּל וְכֻלָּל. אֲנִי מַחְכָּה עֵתָה לְכֹסֶף שֶׁבִּקְשָׁתִי מֵאֲתָךְ,

שמעון, בקבליגראמה [מברק], ולמכתב מאת שטיבל, שהוא עתה בקופנהאגן ושכתבתי לו. בעד שני הספרים שתרגמתי בשבילו 'זיקטוריה' (להאמסון) ו'והן גבריאל בורקמיין' (לאיבסן) קבלתי כבר את שכרי גם הוצאתיו. אגב נודע לי עתה, אחרי שגמרתי את התרגום שלי (שהוזמן ע"י גולדברג בשביל שטיבל) ש'בורקמן' נתרגם גם ע"י אחר – מרוסית או מאשכנזית – בשביל אותה ההוצאה... כמובן, אין בדעתי להחזיר את שכר התרגום שקבלתי ושהוצא זה כבר. תרגומי שלי הוא מן המקור הנורווגי ואולי יבוכר על השני.

רצוף בזה שיר חדש שכתבתי אתמול. כתבו לי דעתכם ואל תמסרוהו ל'התורן' שאני שולחו ל'התקופה'. בדרך כלל נדמה לי, שהנני יורד מנכסי בשירה ואיני יודע אם תקופת מעבר היא לי או לא. אם תקופת המעבר היא, אז אינה מסופראנו לבאריטון כדברייך, שמעון, אלא משירה לדראמה אספקלריתית, אם יש לאמר כן. אני מרגיש שגמלתי בתור צייר של החיים ו'הסוגר' שאני כותב עתה הוא נסיוני הראשון במקצוע – ציור דראמתי זה. אני חושש ג"כ שציור זה בא לי על חשבון שירתי, שירת נעורי. טוב, אני אצא מחוג החלומות אל החיים ואם תינתן לי האפשרות לעבוד ברוחה – אגדל במקצועי החדש. כן דבר זה ברור לי: אמת המדה שבידי שוב אינה של מתחיל מפקפק ואינה של בטלן הרואה צל הרים כהרים ויסורי מורה עברי כצער העולם. אני תופש את הדברים בגדלם הנכון ולפיכך אני מקוה שיצא דבר מתוקן מתחת ידי ויחדש דברמה בספרותנו. ובכך אני נפטר משירת נעורי מנוקם. אחיכם אוהבכם פסח.

